

رابطه ی سبکهای دلبستگی و منبع کنترل با سازگاری زناشویی

زینب رسولی^۱ و دکتر کیومرث فرحبخش^۲

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه ی سبکهای دلبستگی و منبع کنترل با میزان سازگاری زناشویی است. برای این منظور ۱۲۰ نفر (۶۰ مرد و ۶۰ زن) به روش نمونه گیری تصادفی از روی لیست پرونده های افرادی که جهت گفتار درمانی فرزندان خود مراجعه کرده بودند، انتخاب و با پرسشنامه های دلبستگی، منبع کنترل و سازگاری زناشویی مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج، نشان داد که سبکهای دلبستگی با سازگاری زناشویی رابطه ی معناداری ندارد. یافته ها حاکی از وجود رابطه ی بین سبکهای دلبستگی و منبع کنترل بوده و نشان می دهد که سبک دلبستگی ایمن سهم بیشتری در پیش بینی سازگاری زناشویی ندارد.

واژه های کلیدی: سبکهای دلبستگی، منبع کنترل، سازگاری زناشویی

مقدمه

سنگ بنای خانواده، ازدواج است. ازدواج، نیازمند همکاری، همدلی، وحدت، علاقه، مهربانی بردباری و مسوولیت پذیری است. با شروع ازدواج و ایجاد رابطه ی زناشویی، رضایت زناشویی به متغیری مهم در رابطه با کیفیت ازدواج بدل می شود. رضایت زناشویی احساس عینی از خشنودی رضایت و لذت تجربه شده ی زن و مرد با توجه به تمام جنبه های رابطه ی زناشویی است. رضایت زناشویی به عنوان یکی از مهمترین مولفه های ثبات عاطفی زوجین (فیشر و مکنالتی^۳، ۲۰۰۸) به حساب می آید. تاثیر کیفیت ازدواج در روابط دو نفره (همسران) در خانواده، بر سلامت جسمانی و روانی موفقیت و سازگاری روانی- اجتماعی آنان در ابعاد گوناگون زندگی فردی و اجتماعی همواره مورد تایید واقع شده است (دام^۴ و همکاران، ۲۰۰۱). عواملی چون اطلاعات فردی و نوعی (تفاوت بین زن و مرد) بلوغ، انگیزه، شرایط انتخاب همسر و ویژگیهای شخصیتی از عوامل موثر در

۱. کارشناس ارشد رشته ی مشاوره ی خانواده Zrasooli2001@yahoo.com

۲. هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی

کیفیت ازدواج است. پایداری، بیانگر حفظ رابطه ی همسری در گذر زمان است. ازدواج، حتی اگر با عالیترین کیفیت هم شکل گیرد، نمی تواند تضمین کننده ی حفظ پایداری و سازگاری آن در گذر زمان باشد.

هرچند عده ای رضایت مندی زناشویی را نتیجه ی رضایت عمومی از زندگی مشترک، رضایت از روابط جنسی و رضایت مندی عاطفی و هیجانی به حساب می آورند (شاکلفورد^۱، ۲۰۰۱) اما به طور کلی اعتقاد بر این است که عوامل درون فردی و برون فردی در رضایت زناشویی موثر است (پرلمن^۲، ۱۹۸۷). بسیاری از پژوهش ها نشان می دهد که ویژگیهای شخصیتی زوجین در احساس رضایت افراد، نقشی کلیدی ایفا می کند (گاتیس، برنز^۳ و همکاران، ۲۰۰۴؛ لو و کلونز^۴، ۲۰۰۵). واقعیت آن است که هریک از همسران، تجارب و انتظاراتی را به رابطه ی کنونی می آورند که ممکن است بازمانده ی تجارب قبلی باشد (هازان و شیور^۵، ۱۹۸۷). بدیهی است که این تجارب بر الگوهای رفتاری روزمره، شناخت، کیفیت مواجهه با مشکلات و تعارض ها و نوع جهت گیریهای عاطفی، اثر می گذارد.

پژوهشهایی هم وجود دارد که نشان می دهد سبک دلبستگی نیز جزو عواملی است که در رضایت زناشویی نقش مهمی دارد. فینی^۶ (۱۹۹۹) در تحقیقات خود دریافت، افرادی که دلبستگی ناایمن دارد دارای کنترل شدید عاطفی هستند و هیجانانگشان بیشتر از نوع منفی است که پیش بینی کننده ی خوبی برای رضایت زناشویی است. وی همچنین در تحقیق خود به این نتیجه رسید که بین سبک دلبستگی و رضایت خاطر زوجین و همچنین بین سبکهای دلبستگی و روشهای حل تعارض و رضایت زناشویی رابطه ی معناداری وجود دارد. ظاهراً رضایت زناشویی بیش از هر چیز، از ویژگیهای شخصیتی زوجین متأثر می شود.

سازه ی منبع کنترل، برای نخستین بار توسط راتر^۷ (۱۹۶۶) مطرح شد. براساس نظریه ی راتر، هر فردی در برابر یک موقعیت، با انتظاراتی روبرو می شود که نتایج احتمالی رفتارهای ممکن او را در بر دارد؛ به عبارتی دیگر، کانون کنترل به عنوان یک ویژگی شخصیتی (به نقل از دوهرتی^۸، ۱۹۸۱) تحت عنوان یک انتظار یا عقیده ی تعمیم یافته ای است که پیامدهای عمل یا رفتار شخص است و تحت کنترل خودش (درونی) یا تحت کنترل نیروهای بیرونی نظیر شانس، سرنوشت یا اشخاص

1. Shackelford
5. Hazan & Shaver

2. Perlman
6. Feeny

3. Gattis & Berns
7. Rotter

4. Lue & Klohnen
8. Doherty

قدرتمند، ادراک می شود. افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند، عقیده دارند که رفتار و نگرش آنها بر تقویت کننده هایی که دریافت می کنند تاثیری ندارد و لاجرم، برای بهبود بخشیدن به شرایط خود، ارزشی قایل نمی شوند (شولتز و شولتز، ۲۰۰۵).

گزارشها حاکی از آن است که افراد با منبع کنترل درونی، جذب کسانی می شوند که بتوانند آنها را به بازی بگیرند، عزت نفس بالایی دارند، از نظر اجتماعی ماهرترند (عبداله^۲ ۱۹۸۹؛ برانگان^۳ و همکاران، ۱۹۹۱) با استرس بهتر مقابله می کنند و بر زندگی خود کنترل بیشتری دارند (فارز^۴، ۱۹۹۳). مطالعه ی رابطه ی منبع کنترل و سازگاری زناشویی نشان می دهد کسانی که دارای منبع کنترل درونی هستند، رضایت زناشویی بالایی در زندگی دارند (فارز، ۱۹۹۳). گودرزی (۱۳۷۸) نیز در تحقیقات خود رابطه ی مستقیمی بین منبع کنترل و سازگاری زناشویی یافت اما فراست (۱۳۸۱) در تحقیق خود، بین رضایت زناشویی و منبع کنترل، هیچ گونه رابطه ی معناداری پیدا نکرد. با توجه به الگوی نظری و یافته های پژوهشی موجود، در پژوهش حاضر به دنبال آن بودیم که معلوم کنیم سبک دلبستگی و منبع کنترل در سازگاری زناشویی چه نقشی دارند؟

روش

جامعه ی آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه ی آماری این پژوهش، شامل مردان و زنانی است که در سال ۸۶ جهت گفتار درمانی فرزندان خود به مرکز مشاوره ی مناطق ۱۱ و ۱۷ مراجعه کرده بودند. از این جامعه ۱۲۰ نفر (۶۰ نفر زن و ۶۰ نفر مرد) به شیوه ی نمونه گیری در دسترس انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند.

ابزار

مقیاس سازگاری زناشویی^۵ (*DAS*): این مقیاس توسط اسپانیر^۶ (۱۹۷۶) به منظور سنجش سازگاری بین زن و شوهرها تنظیم شده است. این مقیاس دارای ۳۲ سوال و ۴ مقیاس است که در مجموع ۴ بعد رابطه را ارزیابی می کند. در این پژوهش، پایایی این آزمون ۰/۹۶ و اعتبار آن در همبستگی با مقیاس رضایت زناشویی لاک-والاس ۰/۸۶ محاسبه شده است.

آزمون منبع کنترل راتر: راتر (۱۹۶۶) مقیاسی تهیه کرد تا منبع کنترل درونی و بیرونی افراد را بدون در نظر گرفتن هوش و جنسیت تعیین کند. این آزمون شامل ۲۹ سوال دو گزینه ای است. چارچوب

1. Schultz & Schultz
2. Abdullah

3. Branigan
4. Phares

5. Dyadic Adjustment Scale
6. Spanier

نظری مورد استفاده در تهیه ی این آزمون، نظریه ی یادگیری اجتماعی است. پایایی و اعتبار این مقیاس ۲۹ سوالی که توسط پژوهشگران در سال ۱۳۶۶ منتشر شده بر روی ۵۳۷ نفر از دانشجویان ایرانی به ترتیب ۰/۷۲ و ۰/۶۳ می باشد. پایایی و اعتبار این مقیاس در پژوهشهای بین فرهنگی مختلف نیز رضایت بخش گزارش شده است. افرادی که در این آزمون، نمره ی بیش از ۹ دریافت می کنند منبع کنترل بیرونی دارند.

مقیاس دل بستگی بزرگسالان: سبک دل بستگی آزمودنیها در این تحقیق با استفاده از مقیاس دل بستگی بزرگسالان تعیین شد. این مقیاس توسط هازن و شیور (۱۹۸۷) ساخته شده و توسط دکتر بشارت (۱۳۸۶) بر روی دانشجویان دانشگاه تهران، هنجاریابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ پرسشهای هر یک از سبکهای دل بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا در مورد نمونه ی ۲۴۰ نفری برای کل آزمودنیها به ترتیب برای دانشجویان دختر ۰/۷۴، ۰/۷۱، ۰/۶۹ و برای دانشجویان پسر ۰/۷۲، ۰/۷۱، ۰/۷۲ بود که نشانه ی همسانی درونی مقیاس دل بستگی بزرگسال می باشد. همچنین ضرایب همبستگی بین نمره ی آزمودنی ها در دو نوبت، با فاصله ی دو هفته برای کل آزمودنی ها $r = 0/92$ و $r = 0/93$ و $r = 0/90$ می باشد که نشان دهنده ی پایایی باز آزمایی رضایت بخشی برای این مقیاس است.

یافته ها

نتایج به دست آمده از این پژوهش، به طور خلاصه در جدول ۱ نشان داده شده است. همانگونه که در این جدول مشاهده می شود همبستگی سازگاری زناشویی با سبکهای دل بستگی، $-0/089$ و همبستگی سازگاری زناشویی با منبع کنترل $0/294$ است.

جدول ۱: نتایج همبستگی سبکهای دل بستگی و منبع کنترل با رضایت زناشویی

متغیرها	سبکهای دل بستگی	منبع کنترل
سازگاری زناشویی	$-0/089$	$0/294^*$

* $P < 0/01$

نتایج، نشان دهنده ی آن است که همبستگی بین سازگاری زناشویی و سبک های دل بستگی معنادار نیست در حالی که همبستگی سازگاری زناشویی با منبع کنترل در سطح $P < 0/01$ معنادار است.

جدول ۲: ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بینی کننده ی سازگاری زناشویی N=۱۲۰

سازگاری زناشویی				
پیش بینی کننده ها	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده (بتا)	t	سطح معناداری
عدد ثابت	۱۰۵/۲۴	-	۷/۵۴۱	۰۰۰
سبک ایمن	۰/۸۷۶	۰/۱۴۳	۱/۴۲۷	۰/۰۵۹
سبک اجتنابی	-۰/۲۴۸	-۰/۰۴۳	-۰/۴۳۰	۰/۶۶۸
سبک مضطرب- دوسوگرا	-۰/۹۱۹	-۰/۱۷۶	-۱/۷۱	۰/۹۰
منبع کنترل درونی	۳/۸۹	۰/۰۶۲	۰/۶۴۹	۰/۵۱۷
منبع کنترل بیرونی	۳/۵۳	۰/۰۹۴	۰/۹۶۲	۰/۳۳۸

$$R = ۰/۲۶۹ \text{ و } R2 = ۰/۰۷۲ \text{ تعدیل شده و } R2 = ۰/۳۲ \text{ F} = ۱/۷۷$$

نتایج جدول ۲ بیانگر این است که هیچ یک از ضرایب رگرسیون، معنی دار نیست و نمی توان سازگاری زناشویی را براساس آنها پیش بینی کرد.

بحث و نتیجه گیری

تجزیه و تحلیل نتایج این تحقیق، دستاوردهایی داشته است که بعضی موید تحقیقات مشابه و برخی نتایج تحقیقات قبلی را رد می کند. طبق نتایج به دست آمده در این پژوهش، رابطه ی معناداری بین سبکهای دلبستگی و سازگاری زناشویی مشاهده نشد. به عبارت دیگر، هیچ یک از سبکهای دلبستگی، تاثیری بر سازگاری زناشویی نداشته است. نتایج حاصل شده در این زمینه با یافته های مطالعاتی کوهن و همکاران (۱۹۹۲، ۱۹۹۴؛ به نقل از کولین، ۱۹۹۶) همسو بوده است. از دیگر سو نتایج این پژوهش با یافته های تحقیقی فینی (۱۹۹۴؛ به نقل از فینی، ۱۹۹۹) مبنی بر همبستگی مثبت سبک دلبستگی ایمن با رضایت زناشویی، همخوانی ندارد و همین طور با یافته های مطالعاتی فینی (۱۹۹۹) در پژوهشی تحت عنوان "دلبستگی بزرگسال، کنترل عاطفی و رضایت مندی زناشویی" که بیانگر وجود کنترل شدید عاطفی در افرادی با سبک دلبستگی نایمن بود، همسو نبوده است.

مظاهری (۱۳۷۹) در مطالعه ی خود گزارش کرد که زوجهای نایمن، ضعیف ترین و زوجهای ایمن، بیشترین سطح سازگاری زناشویی را دارند که نتایج این تحقیق با یافته های وی و نتایج تحقیق فینی (۱۹۹۴؛ به نقل از فینی ۱۹۹۹) و خطیبی (۱۳۸۳) نیز همخوانی ندارد. یافته های این تحقیق بیانگر این است که بین منبع کنترل و سازگاری زناشویی ($F = ۰/۲۹$ ، $P < ۰/۰۱$) رابطه ی معناداری

وجود دارد که همسو با یافته های فارز (۱۹۸۹) و گودرزی (۱۳۷۸) بوده است ولی با نتایج تحقیق فراست (۱۳۸۱) همسو نبوده است.

نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه ی معناداری بین سبک های دلبستگی و منبع کنترل وجود دارد. از آنجایی که تحقیقی در این زمینه مبنی بر همسویی و عدم همسویی مشاهده نشده است بنابراین تایید این فرضیه نیاز به تحقیقات بیشتری دارد. در این پژوهش این فرضیه که سبک دلبستگی ایمن سهم بیشتری در پیش بینی سازگاری زناشویی دارد، رد شد. فینی (۱۹۹۴؛ به نقل از فینی، ۱۹۹۹) در پژوهشی با عنوان رابطه ی بین دلبستگی و روشهای حل تعارض و رضایت زناشویی، بین دلبستگی ایمن با رضایت زناشویی زوجین همبستگی مثبت یافت. همچنین مذاکره ی دو جانبه درباره ی حل تعارضها، مهمترین عامل واحدی بود که رضایت از ازدواج را برای زنان و مردان پیش بینی می کرد. خطیبی (۱۳۸۳) نیز در مقایسه ی رضایت زناشویی در سبک های مختلف دلبستگی به این نتیجه رسید که سبک دلبستگی یکسان زوجین، منجر به رضایت بالای زناشویی می شود.

منابع

- بک، آرون تی. (بی تا). عشق هرگز کافی نیست، ترجمه مهدی قراچه داغی. تهران (۱۳۷۳).
انتشارات: مترجم.
- بشارت، محمدعلی، غفوری؛ بهاره، رستمی، رضا. (۱۳۸۶). مقایسه ی سبکهای دلبستگی بیماران مبتلا به اختلالات مصرف مواد و افراد غیرمبتلا. پژوهش در پزشکی مجله پژوهشی دانشکده پزشکی. ۳۱ (۳) ۲۶۵-۲۷۱.
- خطیبی، رقیه. (۱۳۸۳). مقایسه رضایت زناشویی در سبک های مختلف دلبستگی، پایان نامه کارشناسی ارشد، چاپ نشده، دانشگاه، تبریز.
- فراست، زهرا (۱۳۸۱). بررسی و مقایسه منبع کنترل و رضایت زناشویی در بین زنان شاغل (معلم) و خانه دار، پایان نامه کارشناسی ارشد، چاپ نشده، دانشگاه تربیت معلم.
- شولتز، دوان، پی؛ شولتز، سیدنی. ال. (۲۰۰۵). نظریه های شخصیت. ترجمه ی سید یحیی سید محمدی (۱۳۸۶). تهران، انتشارات ویرایش
- گودرزی، ناصر. (۱۳۷۸). بررسی رابطه رضایت از زناشویی با منبع کنترل، پایان نامه کارشناسی ارشد، چاپ نشده، دانشگاه صدر.

مظاهری، محمدعلی. (۱۳۷۹). نقش دلبستگی بزرگسالان در کنش وری ازدواج، نشریه روان شناسی

(۳) ۴، ۳۱۸-۲۸۶

- Abdullah, T. M. (1989). Self esteem and locus of control of college men in Saudi Arabia. *Psychological Reports*. 65,1323-1326.
- Brannigan, G. G. Hauk, P. A., & Guay, J. A. (1991). Locus of control and daydreaming. *Journal of Genetic Psychology*, 152,29-33.
- Colin, V. L. (1996) . Human attachment the Mc Gran-Hill companies, Inc.
- Collins, N. (2001). Working model of attachment: Implication for explanation, emotion and behavior of personality and social psychology. Vol 71. No 4. 810-832.
- Doherty, W. J. (1981). Locus of control differences and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family*. 43: 369-77.
- Dum, J. Davies, L. C., & Ocnner. (2001). Family lives and friendships: The perspectives of children in step-single-parent and non step families. *Journal of Family Psychology*,15, 272-287.
- Feeny, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships " in J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.) *Handbook Of Attachment Theory, Research and Clinical Applications*. London, The Guilford Press.
- Fisher, T. D., & Mc Nulty, J. K. (2008). Neuroticism and marital satisfaction: The mediating role played by the sexual relationship. *Journal of Family Psychology*,22,112-122.
- Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E., & Christensen, A. (2004). Birds of A Feather or Strange Birds? Ties among personality dimensions, similarity and marital quality. *Journal of Family Psychology*,18,564-574.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*.Vol, 52, No 3. 511-524.
- Kafetsios, K., & Nezlek, J. (2002). Attachment the styles in everyday social interaction. *European Journal of Social Psychology* 32,719-732.
- Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assertive mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*,88,304-326.
- Perlman, D., (1987). Further reflections on the present state of loneliness research. In M. Hoja & R. Ctandall(eds.). *Loneliness: Theory,Research and Applications*. San Rafael, Ca:Select Press.
- Phares, E. J. (1993). Form therapy to research: A patient's legacy. In G. G. Brannigan & Merrens(Eds.) *The undaunted psychologist*. Philadelphia, Temple University Press.

- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80(609).
- Shackelford, T. K. (2001). Cohabitation, marriage and murder: woman-killing by male romantic partners. *Aggressive behavior*, 27, 284-291.
- Shaver, P., & Miculincer, M. (2005). Attachment theory and research: Resurrection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Research in Personality*. 39, 22-45.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: Nee scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and Family*. 38, 15-28.